

Nagycsütörtök

► 1Kor 11,23–29

Teste, testem, tested

A vasárnap jellege

„A három szent nap a keresztény ünneplés csúcsa, az egyházi esztendő középpontja.” (HAFENSCHER 2010, 310. o.) Nagycsütörtökön az életünk „táplálékául”, önmagát odaadó Úr, nagypénteken a keresztén önmagát feláldozó, bűnünk büntetését magára vett és ebben végtelen szeretetét kifejező Úr, húsvét a halált legyőző és örök életet adó Úr ajándékainak az ünnepe (uo.). A három szent nap liturgikus gyakorlathoz tartozott, hogy a kereszteleseket gyakran húsvét vigíliáján végezték. A megkeresztelteknek előző csütörtökön tisztító fürdőt kellett venniük (BIERITZ 2004, 574. o.), pénteken és szombaton böjtölniük kellett, a püspök pedig a kereszt jelével látta el őket homlokukon, fülükön és orrukon, hogy vasárnap reggel napfelkeltekor megkeresztelkedhesenek (NEJHENHUIS 2012, 87. o.). A liturgikus szín fehér, ami a lelki és testi tisztaságra egyaránt utal. Aki testté lett értünk, önmagát adja lelki táplálékul az úrvacsorában, mindaddig ízlelhető és látható lesz a vele és benne való közösség jelene és távlata, amíg vissza nem tér, és meghívja övéit mennyei asztalközösségébe. Nagycsütörtök gazdag szimbólumrendszerén keresztül a legtermészetesebb jegyekben és jelekben megjelenő „bensőséges misztériumünnep”.

Amit a textusról tudni kell –

exegetikai-kortörténeti megértés

A szöveg hangsúlyainak megértése szempontjából lényeges, hogy Pál a messiási közös étkezésről szóló hagyományt Jézus – aki küriosz/szabadító – kijelentésének tulajdonítja. (SCHOTTROFF 2022, 225. o.) E résszel kapcsolatban az apostol már korábban felhívta a figyelmet arra, hogy a korinthusi gyülekezet tagjai az Úr vacsoráját úgy kezelik, mint bármely más közösségi lakomát, tehát az egyenlőség görög és bibliai eszménye ellenére az ülésrendjük és egymással való differenciált bánásmódjuk hangsúlyozta a társadalmi pozíciójukat. De többen éheztek is közöttük (11,21). A nincstelenségre úgy tekinthettek, mint akik szegényt hoztak rájuk egy státuszudatos társadalomban (11,22). Pál korábban említette, hogy ismeri a megosztottságukat (1,10–12), és szinte gúnyos éllel jegyzi meg, hogy mindezek valóban átterjedhetnek (11,18) az úrvacsorai gyakorlatra (vö. KEENER 2005, 96. o.). A differenciált bánásmód nemcsak a barátok egyenlőségének görög eszményét kérdőjelezte meg, hanem Pál számára az úrvacsora jelentőségét is. Az asztalközösség ugyanis szövetség, és az egy kenyér és test nem-

csak Jézus áldozatát, hanem azokat is jelképezte, akik együtt ettek belőle (10,16–17; vö. 12,12) (uo.).

A gyülekezeti életen kívül a módosabb híveknek minden bizonnyal nagyobb szabadságuk volt arra, hogy alkalmazkodjanak a korabeli kultúra diktátumaihoz (vö. 11,22), de Isten gyülekezetében ezt nem teheték meg. Azzal, hogy „az elit meggyalázza a hittestvéreket”, valójában Krisztust gyalázza meg (11,29). A 11,23–26 versek értelmezése során a legtöbb írásmagyarázó szoros párhuzamot von az evangéliumokkal. Jézust éjszaka „elárulták”, „átadták”, ami már önmagában is személyessé teszi és moralizálja az eseményt (SCHOTTROFF 2022, 227. o.), hiszen az éjszakai cselekvés etikátlan, gyáva cselekedet. Másrészt ugyancsak az evangéliumi történésekre utal a hálaadás a kenyérért és a borért, valamint az, hogy a „megtört kenyeret” a saját testeként értelmezte (Mk 14,22–23). A szóma ('test') szó „többdimenziós az Újszövetségben – jegyzi meg Luise Schottruff –, és sajátos egyértelműséggel bír ebben a levélben”. Magában foglalja „az asztalnál jelen lévő emberek tényleges testére, közösségükre és a megfeszített és Isten által feltámasztott Krisztus testére való utalást” (SCHOTTROFF 2022, 228. o.), a közösség teljességének képét.

A hagyományok szerint a zsidó emberek a pézsah évenkénti felelevenítésével úgy érezték, hogy osztoznak őseik meghatározó élményében. Az úrvacsora rendszeres megünneplése kétségtelenül ugyanezt a hatást kívánta elérni, az Úr jelenlétének és megváltó tettének tudatosítását és a vele való közösség átélését – a korinthusiak azonban nem így cselekedtek (vö. KEENER 2005, 96. o.), magatartásuk és viselkedésük lenéző és elkülönülő volt a szegényebektől.

Mit jelentett tehát méltatlanul enni és inni? – teszi fel a kérdést kommentárjában Craig Keener, aki rámutat ezzel a perikópa egyik lényegi üzenetére. Felhívja a figyelmet arra, hogy a legtöbb „profán” közösségnek is voltak olyan szabályai, amelyek megakadályozták a részeges kilengéseket és civakodásokat a lakomák alkalmával. A keresztények között azonban a szabályszegő isteni retorziót ta-

pasztal: „ítéletet eszik és iszik önmagának” (11,29). Nekik a „kegyelemi szférán” kívül betegséggel kell szembenézniük (11,30). Az ilyen emberek bűne az, hogy nem ismerték fel a „testet” (11,29) – nem csupán a kenyeret, amely Jézus fizikai testére utal a keresztben (11,24), hanem azoknak a lelki testét sem, akik vele együtt haltak meg (10,16–17). Azzal, hogy a testvérekkel világi státuszuk alapján, nem pedig Isten felől szemlélve bántak (vö. 1,26–28; 4,7–10; 6,4), Krisztus testét gyalázták meg (KEENER 2005, 99. o.). Akik gondolkodásukban nem formálódtak át Krisztus áldozata által, azok felelősséggel tartoznak „áldozataikért” (11,27).

Néhány zsidó tanító úgy vélte, hogy az ebben az életben elkövetett büntetés kiengeszteli a bűnököt, és megszabadít az eljövendő büntetéstől. Bár Pál számára csak Krisztus engeszteli ki Isten haragját (1Kor 5,7; 11,24–25; 15,3), itt egyetért azzal, hogy a jelenlegi szenvedés megtéréshez vezethet. A gyülekezetnek – Pál látásmódja szerint – végül a közelgő paruzsiára és ítéletre várva kellett ösztartania, amikor is igazolást nyer az emberi közösség eme létformája (vö. HORSLEY 1998, 163. o.).

A perikópa megértése – teológiai összefüggések feltárása

Luther Márton több mint kétezer prédikációja közül az 1519-es, *Krisztus valóságos szent testének szentségéről* címmel megjelent ígéhirdetésében (LVM 6: 147–160. o.) így fogalmaz: „Az oltári szentségnek, azaz Krisztus valóságos szent teste szentségének, ugyancsak három része van. Ezeket szükséges jól megismernünk. Az első a szentség, vagyis a jel; a második ennek a szentségnek a jelentése; a harmadik pedig az erre a kettőre vonatkozó hit.” (LVM 6: 147. o.) Mivel Luther teológiájában központi szerepet foglal el az úrvacsora kérdése, nem meglepő, hogy az idézett rész a reformátor szentségtanának egyik paradigmátikus megszólaltatója. A szentség eredetével kapcsolatban három alkotót határoz meg: a jelet, a jelentést

és a hitet. Ez utóbbi az előző kettőt mintegy összetartja. Luther követi a skolasztikus megkülönböztetést, ám radikálisan újat hoz azáltal, hogy hozzájuk rendeli a hit (fides) fogalmát, és általa összeköti a jelet és a jelzettet. A hit az ígére utal, ami megment és megvált (LORIZINO 2012, 362–363. o.).

A közösségi jelleg hangsúlyozása során a Krisztus lelki testébe való felvételt említi Luther; aki abba felvétetik, az „Krisztusnak és szentjeinek minden lelki javában részesül, s ezeket velük együtt birtokolja az, aki ezt a szentséget veszi, viszont minden szenvedés és bűn is közössé válik velük. Ekképpen a szeretet szeretetet ébreszt, és egyé tesz.” (LVM 6: 148. o.) Az agapé maga a kommunió és az úrvacsora végső célja, hogy „ne vesszünk el, hanem elnyerjük az örök életet” (LVM 6: 446. o.).

Igehirdetési vázlat

Közösség

Mit jelentett tehát méltatlanul enni és inni? – tehető fel ma is a kérdés. A legtöbb „profán” közösségnek napjainkban is vannak olyan szabályai, amelyek megakadályozzák a részeges kilengéseket és civakodásokat közösségi alkalmak során – gondolhatunk akár a kidobóemberek funkciójára. A keresztények között azonban a szabályszegő isteni retorziót tapasztal: „ítéletet eszik és iszik önmagának” (11,29). A kegyelemi szférán kívül betegséggel kell szembenéznük (11,30) – lelki életünk és egészségünk elhanyagolása megbetegítheti a testet is.

Nagycsütörtök ünnepe egy új közösségi létforma ajándékait teszi megtapasztalhatóvá. Az „elfogadó és befogadó emberrel”, Jézussal való közösség olyan kincs, amelyről ugyancsak Lutherrel szólva ezt kell tartani: „A pap Krisztus szent testét adta nekem. Ez valamennyi angyallal és szenttel való közösségnek a jele és ígérete, hogy tudniillik szeretnek engem, gondoskodnak rólam, könyörögnek, szenvednek, meghalnak velem együtt, hordozzák a bűnöket, és legyőzik a poklot. Így van ez, és így kell lennie. Az isteni jel nem csal

meg engem, és nem engedem, hogy ezt elvegyék tőlem.” (LVM 6: 121. o.) Az úrvacsorai közösség összekapcsol az oltár előtt összegyülekezőkkel, és bevon a szentek mennyei seregébe. Ez nem egyszeri vagy nyugvó állapot, hanem a mindennapi élet megerősítése, a szentségben adott közösség hitben megragadható gondoskodása.

A test többlete

A „korinthusiak” bűne az volt, hogy nem ismerték fel a „testet”. Nem „csupán” a kenyeret, amely Jézus fizikai testére utal a kereszten, hanem azoknak a lelki testét sem, akik vele együtt haltak meg. Azzal, hogy a testvérekkel világi státuszuk, nem pedig Isten felől szemlélve bántak, Krisztus testét gyalázták meg. Ez egy radikálisan új emberi kapcsolatiságot fejez ki. Az úrvacsorában adott ígéretet hitben való fogadása által elnyert új identitás, ami a bűnbocsánat tudatosítása által az új életlehetőségek belátásaiban konkretizálódik, hozzátartozik az új ön- és közösségértelmezéshez. Hiszen a közösségünk alapja nem a szimpátia, a rang vagy a másikkal szembeni elfogultság, hanem Krisztus (teste). A Krisztus-tapasztalat atmoszférájában élhető élet, amely egyrészt a bűnök, a mulasztások, a tehetetlenség legyőzése felett mindig konkrét lehetőség, másrészt az úrvacsorai közösségben újból és újból felfedezhető életforrás, amely kiapadhatatlan és ezért képes az életfolytatás során átélt kudarcok feletti bánat derűre fordítására.

Összetartozók

Akik gondolkodásukban nem formálódtak át Krisztus áldozata által, azok (is) felelősséggel tartoznak tetteikért. Néhány zsidó tanító úgy vélte, hogy az ebben az életben elkövetett büntetés elszívása kiengesztelheti a bűnöket, és megszabadít az eljövendő büntetéstől. Bár Pál számára csak Krisztus engeszteli ki Isten haragját, itt egyetért azzal, hogy a jelenlegi szenvedés megtéréshez vezethet. A gyülekezetnek – Pál látásmódja szerint – végül a közelgő parusziára és ítéletre várva kellett összetartania, amikor igazolást nyer az emberi közösség eme létformájának hitelessége.

További javaslatok az istentisztelethez

Lekció

Jn 13,1–15; 2Móz 12,1–12

Énekek

EÉ 303, 304

Illusztrációk

Babits Mihály: *Eucharistia* (részlet)

Egyik karja az Igazság,
másik karja a Szeretet...
Mit ér nekünk a Test, a Vér,

ha szellemében szellemünk
nem részes és úgy vesszük Őt
magunkhoz, mint ama vadak
a tetemet vagy totemet?

Felhasznált és ajánlott irodalom

BIERTZ, Karl-Heinrich 2004. *Liturgik*. De Gruyter, Berlin.

HAFENSCHER Károly 2010. *Liturgika. A keresztény istentisztelet protestáns megközelítésben, ökumenikus szellemben*. Luther Kiadó – Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzene Tanszéke, Budapest.

KEENER, Craig S. 2005. *1–2 Corinthians*. Cambridge University Press, Cambridge – New York.

LORIZINI, Giuseppe 2017. Die Abendmallslehre Luthers – gelesen und gedeutet von einem katholischen Theologen. In: Eilert Herms – Lubomir Zak (szerk.): *Taufe und Abendmahl im Grund und Gegenstand des Glaubens. Theologische Studien zur römisch-katholischen und evangelisch-lutherischen Lehre*. Mohr Siebeck – Lateran University Press, Tübingen. 359–379. o.

LVM 6 = LUTHER Márton: *Prédikációk*. Szerk. Csepregi Zoltán. Luther Kiadó, Budapest, 2015. (Luther válogatott művei 6.)

NEIJENHUIS, Jorg 2012. *Liturgik. Gottesdienstelemente im Kontext*. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen. (Elementar. Arbeitsfelder Im Pfarramt 2.)

HORSLEY, Richard A. 1998. *1 Corinthians*. Abingdon Press, Nashville. (Abingdon New Testament Commentaries)

SCHOTTROFF, Luise 2022. *1 Corinthians*. Kohlhammer, Stuttgart.

■ OROSZ GÁBOR VIKTOR